

Konzervativní evangelikalismus v USA u politického kormidla

NEJLEPŠÍ PŘÁTELÉ DONALDA TRUMPA

Miloš Mrázek

Tisková mluvčí současného amerického prezidenta Sarah Sandersová v rozhovoru pro evangelikální televizi CBN 30. ledna prohlásila, že „*Bůh chtěl, aby se Donald Trump stal prezidentem*“.¹ Od zahájení kampaně podobná tvrzení několikrát zazněla i z úst samotných evangelikálních vůdců. A naopak D. Trump mnohokrát tyto označil za „*velmi dobré*“ či „*speciální*“ přátele. Když na závěr svého nominačního projevu poděkoval příslušníkům „*evangelikální komunity, kteří byli ke mně tak dobří a tak moc mne podporovali*“, nešlo zjevně jen o zdvořilostní frázi. To dokazuje i pozdější postřeh pozorovatelů, že v Bílém domě se nikdy nepohybovalo tolik vlivných evangelikálů jako nyní.²

Spojenectví realitního magnáta, jehož dlouholetý mediální obraz snad ani nemohl být vzdálenější představě zbožného konzervativního křesťana, s významnou částí evangelikálního hnutí je pozoruhodným jevem, který se již zapsal do dějin politiky i náboženských dějin USA.³

Náboženská svoboda doma i ve světě
Výše citovaná slova Trumpova projevu na Národním republikánském kongresu v červenci 2016 pokračují: „*Máte tolik čím přispět naší politice, zatímco naše zákony vám brání, abyste o svých názorech promlouvali ze svých kazatelen.*“ Slib,

že se zasadí o zrušení tzv. Johnosonova dodatku, podle něhož duchovní církví, které mají status daňově zvýhodněných organizací, nemohou při bohoslužbách činit politickou agitaci, byl jednou z mnoha nabídek do nitra těch evangelikálních kruhů, pro které se politická angažovanost stala součástí jejich identity. Krátce po své inauguraci nový prezident skutečně podepsal výnos, který zmíněný dodatek omezuje. V tomto případě ale šlo spíše o symbolické

K významným podporovatelům D. Trumpa patří Jerry Falwell Jr., prvorozený syn Jerryho Falwella Sr. (1933–2007), televangelisty, zakladatele politicky angažovaného hnutí *Moral Majority* a evangelikální vysoké školy Liberty University. Jejím prezidentem je právě Jerry Jr.
Foto: Wikimedia Commons.

Následující řádky jsou sondou do tohoto zvláštního a ještě před nedávnem asi těžko představitelného vztahu. Navazuje na obecnější pojednání, která jsme tématu politické angažovanosti amerických *born again* protestantů v časopise *Dingir* věnovali.⁴ Současný příspěvek je stručným dodatkem především k poslednímu z nich a všímá si významných momentů vztahu konzervativních znovuzrozených křesťanů a současného amerického prezidenta v jeho dosavadním funkčním období. Nejde tedy o samostatné, a už vůbec ne akademické, pojednání.

gesto bez významnějšího dopadu.

Mnozí evangelikálové také museli mít pocit zadostiučinění, když své dlouhodobé obavy o krácení práv a svobod věřících v kontextu ideologie politické korektnosti slyšeli pronášené ústy i dalších členů Trumpova kabinetu, zvláště ministra spravedlnosti Jeffa Sessionse. Ten na summitu věnovanému stavu náboženské svobody v USA vloni v srpnu prohlásil, že „*mnoho Američanů cítí, že jejich svoboda praktikovat náboženství je v ohrožení*“ a že „*nebezpečné hnutí, mnohými nepozorované, nyní zpochybňuje*

a podrývá naši skvělou tradici náboženské svobody“. Oznámil přitom vytvoření speciálního útvaru pro ochranu náboženských skupin před perzekucí – *Religious Liberty Task Force*.⁵ Symbolem boje za náboženskou svobodu v tomto pojetí se stal cukrář Jack Phillips, který pět let prohrával soudní bitvu, v níž bojoval o právo neupéci dort ke svatbě homosexuálního páru. Vloni jej po velmi sledovaném jednání Nejvyšší soud osvobodil.

Ministerstvo zahraničí ve stejnou dobu zase dalo vzniknout speciálnímu fondu pro podporu náboženské svobody ve světě (*International Religious Freedom Fund*). Slavnostně to bylo oznámeno na summitu uspořádaném k dvacetiletému výročí založení Úřadu pro náboženskou svobodu ve světě (*Office of International Religious Freedom*), přičemž zde byl jeden z příkladů náboženské nesvobody zosobněn v postavě evangelikálního pastora Andrewa C. Brunsona, který byl jako údajný špión zatčen v Turecku po neúspěšném puči v roce 2016. Krátce na to američtí diplomaté dosáhli jeho propuštění. Ten pak šel hned po návratu osobně poděkovat D. Trumpovi za jeho angažovanost a s rukou na jeho rameni se pomodlil, aby mu Bůh dal „*nadpřirozenou moudrost, a mohl tak splnit plány, které Bůh má s ním a s celou zemí*“.

Jeruzalém a Kristův druhý příchod

Důležitým bodem kampaně byl statut Jeruzaléma jako hlavního města Státu Izrael. Trumpovi poradci vytyčili, že slib přeložení americké ambasády z Tel Avivu do Jeruzaléma bude pro část evangelikálního elektorátu velkou výzvou. Nebyla to však žádná novinka. Americký Kongres už v roce 1995 přestěhování velvyslanectví uzákonil – tím byl Jeruzalém *de iure* za hlavní město uznán. Všichni prezidenti však od té doby podepisovali dočasný odklad tohoto politicky citlivého rozhodnutí. Trump slíbil, že tuto praxi ukončí. Proto bylo pro mnohé zklamáním, když krátce po svém zvolení takovýto dočasný odklad rovněž podepsal. O to větší však měli radost, když k přesunu v polovině loňského roku skutečně došlo.

Proč byla tato událost tak důležitá? V pozadí je teologie tzv. premileniálního dispensionalismu, který má svůj původ v teologii J. N. Darbyho (1800–1882).⁶ Jádrem jeho myšlenek bylo rozlišování několika historických etap, jimž je vlastní specifická podoba Boží komunikace

s lidmi. Lidstvo je podle něj na prahu poslední etapy – tisíciletého Kristova království, kterému bude předcházet tzv. vytržení či uchvácení (*rapture*) věřících na nebe. Práví křesťané při něm budou tělesně vzati z tohoto světa a ostatní zůstanou na Zemi. „Potom Židé znovu vybudují chrám v Jeruzalémě a začnou války známé jako Armagedon, které budou trvat sedm let. Hodně Židů uvěří, že Ježíš je Mesiáš a budou připočtení k těm, kteří budou spaseni. Po té se Kristus a jeho stoupení vrátí z nebe na Zemi. A kam přijdou? Do Jeruzaléma... A z tohoto nového Jeruzaléma bude Kristus vládnout po tisíc let.“⁷

Naděje bojovníků

za práva nenarozených

Katalyzátorem politické angažovanosti evangelikálních křesťanů byl bezesporu soudní rozsudek *Wade v. Roe* v roce 1973, který na federální úrovni umožnil legálně ukončovat těhotenství. Boj proti potratům se stal klíčovým tématem tzv. nové křesťanské pravice. Její úsilí však nevedlo prakticky k žádnému úspěchu. I tato frustrace zjevně přispěla ke změně strategie, jež vyústila v podporu kandidáta – outsidera (náboženského i politického). Trumpovi přitom neuškodilo ani to, že se dříve se označoval jako „velmi *pro-choice*“ (tedy pro potraty). Přesto mu část voličstva, pro které šlo o důležité téma, uvěřila jeho obrat k „velmi *pro-life*“ (pro život

nenarozených). Když se potom v lednu 2017 každoročního *Pochodu pro život* osobně zúčastnil viceprezident M. Pence a předal zdravici samotného čerstvě inaugurovaného prezidenta, byla tím jejich naděje na změnu v této oblasti posílena. Na pochodu byly vidět transparenty s parafrází hesla Trumpovy volební kampaně *Make Amerika Pro-life Again*. Trump pak později skutečně oznámil omezení podpory potratovým institucím a několik států (např. Mississippi) v poslední době přístup k potratům zpřísnilo. Naopak stát New York v lednu tohoto roku vyslal signál v podobě liberalizace potratů (*Reproductive Health Act*), jež podle některých interpretací umožňuje ukončit těhotenství až do doby těsně před porodem.

Otázka nenarozeného života je opět horké politické téma a hovoří se o tom, že zvrát zmíněného precedentního rozsudku na federální úrovni nebyl nikdy tak reálný jako nyní. Trump přitom sehrál zásadní roli v tom, že posílil konzervativní hlasy v Nejvyšším soudu USA.⁸

Bůh a Bible zpátky do škol

V kampani se Trump chlubil svou sbírkou Biblií a příliš mu neublížilo ani to, když byl načapán při základních neznalostech této „skvělé knihy“. Ti evangelikálové, kteří si na něj vsadili, mohli nedávno pocítit zadostiučinění, když D. Trump skrze své oblíbené médium podpořil

výuku biblické gramotnosti na školách, jak ji chystá stát např. Kentucky, a označil to za „skvělé“.⁹ Už dříve se přitom do budov škol v některých státech vrátilo státní motto *In God We Trust* („Bohu důvěrujeme“).¹⁰

Pocta Billymu Grahamovi

Když vloni zemřel jeden z nejlivnějších kazatelů v dějinách USA Billy Graham (1918–2018), vzdal mu Trump hold nejen na Twitteru, ale nechal pro něj uspořádat velkolepý státní pohřeb. Grahamovy ostatky byly vystaveny k veřejnému uctění v Rotundě Kapitolu Spojených států amerických. Této pocty, udělované lidem za „významnou službu národu“ a prokazované obvykle jen významným státníkům a vojevůdčům, se přitom do té doby dostalo jen třem osobnostem „z lidu“. Šlo tedy o velmi významné symbolické gesto, jež mělo ukázat, jak si národ v čele s jeho prezidentem evangelikálních vůdců váží.¹¹

Nový Kýros

Významná část konzervativních protestantů rozumí heslu *Make Amerika Great Again* ve smyslu „Christian Again“. Podpoře Trumpa pak pomohla symbolika „nového krále Kýra“. Kýros II. byl perský vládce, jenž v roce 538 Izraelcům dovolil návrat do jejich vlasti. V Bibli (Izaiáš, kapitola 45) je vykreslován jako v jistém smyslu mesiášská postava („pomazaný Hospodinův“), kterou Bůh vedl, aby zachránila Židy, ačkoliv ona sama nebyla jedna z nich. I někteří evangelikálové na Trumpa pohlížejí jako na někoho, kdo nepatří k Božím lidu, ale je Božím nástrojem, který má podpořit křesťanství (a dále pak Izrael), tím, že jim naslouchá.

Poznámky

- 1 „White House Press Secretary Sarah Sanders: ‚God Wanted Donald Trump to Become President,‘“ CBN, 30. 1. 2019, online: <http://www1.cbn.com/cbnnews/politics/2019/january/exclusive-white-house-press-secretary-sarah-sanders-god-wanted-donald-trump-to-become-president>.
- 2 L. Philippová, „Nej-evangelikálnější Bílý dům v historii,“ *Náboženský infoservis*, 5. 3. 2018.
- 3 O Trumpově vlastní religiozitě viz: Stephen Mansfield: *Choosing Donald Trump: God, Anger, Hope, and Why Christian Conservatives Supported Him*, Grand Rapids 2017, 208 s.
- 4 M. Mrázek, „Víra a volby,“ *Dingir* 2/2013, s. 38–40; M. Mrázek, „Náboženský hlas pro Donalda Trumpa,“ *Dingir* 1/2017, s. 8–11.
- 5 Viz zpráva, „Ministerstvo spravedlnosti USA vyjadřuje obavy o stav náboženské svobody v zemi,“ *Náboženský infoservis*, 11. 8. 2018.
- 6 Viz Pavel Šíma, „Uzavřená církev,“ *Dingir* 1/2002, str. 6n.
- 7 Jon M. Sweeney, „Looking forward to the rapture: the cod theology of the US fundamentalist Christians

behind Trump's Jerusalem decision,“ *The Tablet*, 14. 12. 2017, online: <https://www.thetablet.co.uk/features/2/11867/looking-forward-to-the-rapture-the-cod-theology-of-the-us-fundamentalist-christians-behind-trump-s-jerusalem-decision>.

- 8 Viz např. „How Trump helped inspire a wave of strict new abortion laws,“ *Vox*, 21. 11. 2018, online: <https://www.vox.com/2018/3/22/17143454/trump-ohio-heartbeat-bill-abortion-ban-mississippi>.
- 9 „Trump calls Bible literacy classes in schools ‚great,‘“ *Politico*, 28. 1. 2019, online: https://www.politico.com/story/2019/01/28/donald-trump-bible-classes-school-1128702?utm_source=Pew+Research+Center&utm_campaign=78ca0b2a19-EMAIL_CAMPAIGN_2019_01_28_02_25&utm_medium=email&utm_term=0_3e953b9b70-78ca0b2a19-400483865
- 10 „Heslo ‚Bohu důvěrujeme‘ na budovách amerických škol,“ *Náboženský infoservis*, 21. 8. 2018.
- 11 Viz např. Kimberly Winston, „Billy Graham, lying in honor and civil religion,“ *Religion News Service*, 1. 3. 2018, online: <https://religionnews.com/2018/02/28/the-splainer-billy-graham-public-mourning-and-civil-religion/>.

02/28/the-splainer-billy-graham-public-mourning-and-civil-religion/.

- 12 Roger E. Olson, „Is Trump ‚Our Cyrus?‘ A Critical American-Christian Explanation and Response,“ *Patheos*, 27. 8. 2018, online: <http://www.patheos.com/blogs/rogereolson/2018/08/is-trump-our-cyrus-a-critical-american-christian-explanation-and-response/>.
- 13 „Jerry Falwell's justification for supporting Trump called ‚disaster for the church,‘“ *The Christian Post*, 2. 1. 2019, online: <https://www.christianpost.com/news/jerry-falwells-justification-for-supporting-trump-called-disaster-for-the-church.html>.
- 14 O zprávě *Public Religion Research Institute* informoval *Náboženský infoservis*: „Bieli evangelikáli v USA podporují Trumpa a negativně vnímají aktuálně demografické změny,“ 16. 8. 2018.
- 15 „The walls around Trump are crumbling. Evangelicals may be his last resort,“ *The Washington Post*, 2. 1. 2018, online: https://www.washingtonpost.com/opinions/2019/01/02/walls-around-trump-are-crumbling-evangelicals-may-be-his-last-resort/?noredirect=on&utm_term=.0fb1a97a13c5.

Mají na mysli znovuvybudování Chrámu v Jeruzalémě, k čemuž měl napomoci zmíněný přesun velvyslanectví, i obranu křesťanů před levicovým sekularismem, který chce podle nich autentické biblické křesťany kriminalizovat.

Místo závěru

Tento příspěvek neměl dojít k žádnému závěru. Šlo jen o sondu do vztahu Donalda Trumpa a americké evangelikální komunity, která umožňuje toto zvláštní spojení pochopit. Vyhrazený prostor a hlavně nemožnost časového odstupu nám nedovoluje komplexnější pohled na tuto problematiku. K tomu by bylo potřeba podívat se na různé názory na toto spojení mezi samotnými evangelikály. Vedle nadšených podporovatelů „nového Kýra“ zde najdeme stejně razantní odpůrce. Za všechny si ocitujme alespoň baptistického teologa Rogera E. Olsona: *„Mám velké obavy, že Trump se svou konzervativní křesťanskou ‚základnou‘ pouze manipuluje a obrátí se k ní zády, jakmile to pro jeho mocichtivou agendu bude výhodné.“*¹² I jiní vřelý vztah k D. Trumpovi např. ze strany J. Falwella Jr. považují za „katastrofu pro církev“.¹³

Také jsme se zde zaměřili více méně jen na ideologickou rovinu. Hlubší analýza by musela zohlednit i další aspekty, např. demografický faktor. Mezi různými náboženskými skupinami jsou bílí evangelikální protestanté jedineční v tom, do jaké míry negativně vnímají demografické změny v americké společnosti. Více než polovina z nich zastává názor, že pokud nebude většina populace bělošská, bude to mít pro zemi nepříznivé důsledky.¹⁴ A je to také právě tato sociální skupina, v níž má velkou podporu zeď na jižní hranici USA.¹⁵

Nesmíme rovněž zapomínat, že američtí evangelikálové nejsou nějakou homogenní skupinou – v náboženském ani politickém smyslu. Ostatně ani samotný termín „evangelikál“ není jednoznačný.

Přes to všechno je snad možné říci, že ať už se tento vztah bude vyvíjet jakkoliv, evangelikální komunitu již značně poznamenal. A snad není příliš přehnané tvrzení, že moderní dějiny amerického evangelikalismu bude možné periodizovat na dobu „před Trumpem“ a „po Trumpovi“.

Mgr. et Mgr. **Miloš Mrázek**, Th. D. (*1974), je religionista spolupracující s časopisem Dingir a šéfredaktor *Náboženského infoservisu*.